

"Cenâb-ı Hakkın şu tasarrufatından ve şuûnatından anlaşıldı ki, arz meydanında yapılan nebatî haşirler ve neşirler ve sair içtimâ ve iftiraklar maksud-u bizzat değildir. Çünkü öteki âlemin meydan-ı kebîrinde..." İzahı?

"Ey aziz arkadaş! Cenab-ı Hakk'ın şu tasarrufatından ve şuunatından anlaşıldı ki, arz meydanında yapılan nebatî haşirler ve neşirler ve sair içtima ve iftiraklar maksud-u bizzât değildir..."

Dünya üzerindeki bitkilerin ölüp yeniden dirilmesi ve her bir eşyanın sürekli bir şekilde değişip dönüşmesi, büyük dirilişin anlaşılması açısından küçük bir prototip bir örnek bir numune olabilir; ama sadece ahiretteki büyük dirilişin bir provasından ibaret ya da sadece ona bakan ona tahsis edilmiş bir hadise değildir.

Kainatta her şeyin sürekli bir şekilde değişmesi, dönüşmesi, bir halde kalmayıp başka hallere bürünmesi, özellikle canlıların sürekli bir şekilde ölüp yerine yenilerin gelmesi gibi olaylar hep birer Allah'ın tasarrufu ve şuunatıdır. Lakin bu değişim ve dönüşümler bizatihi (*tek başlarına*) bir mana ifade etmezler, bunların arkasında ayrı bir mana, farklı bir amaç bulunuyor.

Asıl mana ve amaç, ahireti dolduracak mahsuller üretmektir. Şayet kainat tekdüze, yeknesak ve sabit olmuş olsa idi, o zaman ahirete mahsul yetiştirmesi mümkün olmazdı. Mesela, bizim dedemiz sabit kalsa ve başka bir nesil gelmese, o zaman cennet ve cehennem mahzenleri boş kalırdı.

"Çünkü öteki âlemin meydan-ı kebirinde yapılan o büyük ve mühim ihtifaller ile kısa bir zamanda yapılan şu cüz'î gayr-ı sabit bu semereler arasında münasebet yoktur..."

Ahiret aleminde kurulmuş olan o muazzam merasim ve ritüel ile dünyanın anlık değişimleri arasında asimetric ve orantısız bir ilişki bulunuyor. Yani insan sadece dünyanın anlık ve basit değişimine odaklanıp bu değişimdeki asıl gayeyi okuyamaz ise, dünya düzeni ile ahiret düzeni arasındaki ilişki ve bağ anlamsızlaşır ve sanki aralarında hiçbir ilişki yokmuş hissine kapılır.

"Ancak bu cüz'î semereler, birtakım misal ve numunelerdir ki, bunların suret ve neticelerine o mecma-ı kebirde muameleler tatbik ve icra edilsin. Demek bu fâni şeylerin suretleri o âlemde bâki semereleri meyve verecektir."(1)

Dünya küçük, ama sürekli akan bir çeşme, ahiret ise sahili olmayan bir havuz gibidir. Lakin bu havuzu dolduracak olan bu çeşmedir. İns ve cinler bu sürekli çeşmeden akan sular oluyorlar. Sadece çeşmeye bakanlar ahiret havuzu ile olan ilişkisini anlayamazlar.

(1) bk. [Mesnevi-i Nuriye, Lâsiyyemalar.](#)